

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

פרשת בשורת לידת יצחק

בראשית יח, א - טו

פסקאות: א - ז

[א]

(יח, ה) וְאֶקְחָהּ פֶּת לֶחֶם וְסַעְדוּ לְבַכְּם אַחֵר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עָבְרָתֶם
עַל עֲבָדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כְּאִשְׁרֵי דְבָרְתָּ:

מדוע לא נתן להם לשחות

(יח, ה) ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו. על דרך הלצה,
דשיטת היראים (ח"ב, רנ"ג) דאכילה בלא שתיה אינו חייב

בברכת המזון, לכן אמר שלא אתן לכם רק לחם לאכול בלא שתיה,
ולכן, אחר סמוך (בראשית רבה, לך לך, מד, ה) תיכף תעבורו,
שלא תצטרכו לברך².

[ב]

(יח, ו) וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים
קֶמַח סֵלֶת לְוִשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת:

מהו קמח-סולת. ומדוע כתוב לושי. ולמה לא אכלו העוגות.

(יח, ו) מהרי שלוש סאים קמח סולת. פירוש³, שמשלוש סאים,
יהא סולת, וזה עשרון מסאה, כדאמר בלחם הפנים [מנחות דף
עו, ב] כיון דמחטים ומישן וכו', ועשרון הוא מאכל אדם, והאוכל
במידה זו הרי זה בריא ומבורך [עירובין פג, ב], וחייב בחלה,

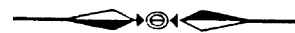
סֵלֶת לְוִשִׁי וְעֵשִׂי עֲגוֹת" ע"כ. יש לדקדק: א. מהו קמח סולת, אם קמח לא
סולת, ואם סולת לא קמח. ב. כיון שאמר עשי עוגות, מדוע מדקדק לומר
לושי, הרי כל עשיית עוגות היא על ידי לישא, ועשיה כוללת לישא ואפיה,
וכשם שלא כתיב לישא קיטוף ואפיה והכל בכלל עשיה, הוא הדין ללישא.
ג. מדוע לא האכילם העוגות. [ולפרש"י שנטמאה העיסה, קשה, דהא אין
איסור לאכול חולין בטומאה, ואפילו אם אברהם החמיר על עצמו שלא
לאכול חולין בטומאה, לא היה לו למנוע מהאורחים לאכול חולין
בטומאה].

ונראה, דאברהם אבינו ע"ה ביקש להאכילם כמדת אדם בריא, שאוכל
עשרון סולת (עירובין פג, ב), וקמח סתם הוא התבואה הנטחנת ולא נופתה,
וסלת הוא לאחר שנפרשה מן הפסולת ואין בה סובין. ומבואר במנחות (עו,
ב) דמחיתין ישנים, דהיינו יבשים, יוצא עשרון סולת, מסאה קמח. וזה
פירוש הכתוב, מהרי שלוש סאים קמח, ותנפי אותם, ומהם יהיה שלוש
עשרון סולת, עשרון לכל אחד, ולושי הסולת ועשי עוגות.

ובזה מיושב מדוע כתוב לושי, ששיעור עשרון סולת הוא שיעור חיוב חלה,
וחיוב חלה נעשה בשעת לישא, כמבואר במשנה בחלה (פרק ג), וכיון
שנטמאה, היה אסור לה ללוש ולטמא חולין הטבולין לחלה, כמבואר
בעבודה זרה (נו, א) שהטבול לתרומה אסור לטמאו, והוא הדין הטבול
לחלה, ובא הכתוב לרמז מדוע לא הביא להם אברהם העוגות, כיון ששרה
לא יכלה ללוש העיסה, שכיון שנטמאה היה אסור לה ללוש העיסה ולא היו
עוגות. ובזה מיושב היטב כל הדקדוקים דלעיל.

¹ [א] (יח, ה) וְאֶקְחָהּ פֶּת לֶחֶם וְסַעְדוּ לְבַכְּם אַחֵר תַּעֲבֹרוּ כִּי עַל כֵּן עָבְרָתֶם
עַל עֲבָדְכֶם וַיֹּאמְרוּ כֵּן תַּעֲשֶׂה כְּאִשְׁרֵי דְבָרְתָּ" ע"כ. יש לבאר: א. מדוע לא נתן
להם לשחות. ב. מדוע דקדק לומר "אחר תעברו", ולא אמר ותעברו.
ונראה ליישב על פי שיטת היראים (חלק ב סימן רנ"ג) דמהתורה אין חיוב
ברכת המזון אלא עם שותה גם כן, לכן לא נתן להם לשחות, כדי שלא
יתחייבו בברכת המזון. ולכן דקדק לומר אחר תעברו, דאחר סמוך הוא
(בראשית רבה לך לך מד, ה. וע"ש שנחלקו בזה), מיד לאחר אכילה ללא
ברכת המזון. [א. ה. והטעם שלא רצה שיתחייבו בברכת המזון, כיון
שמהירו לדרכם ולא רצו להתעכב. והטעם שכתב רבינו "על דרך הלצה",
דהרי לערביים נדמו לו- ולא יברכו ברכת המזון, ועוד דהרי לא היה אז ברכת
המזון אלא כל אורח היה מודה לאברהם על האוכל ואברהם היה אומר לו
שיודה לרבונו של עולם וכך היה מפרסם האמונה וא"כ אין זה שייך לחובת
ברכת המזון].

² תמצית דבריו: הטעם שלא נתן להם לשחות, כיון שמהירו
לדרכם, ולפי היראים אכילה בלא שתיה אינה חייבת בברכת
המזון, לכן אמר ואחר תעברו, אחר סמוך, מיד תוכלו ללכת.

[ב]

³ [ב] (יח, ו) וַיִּמְהַר אַבְרָהָם הָאֱלֹהִים אֶל שְׂרָה וַיֹּאמֶר מִהְרֵי שְׁלֹשׁ סָאִים קֶמַח

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

(יח, ח) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלַב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וְהָיָה
עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ:

מדוע כתוב שרץ אל הבקר, ואחרי כן כתוב בן בקר. ואיך נתן להם בשר בחלב, ואיך
סמך על שחיטת הנער

(יח, ח) ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה. איתא בפסיקתא⁵

ומשה רבינו עליו השלום שעלה לרקיע אצל המלאכים, לא אכל ולא שתה
כל הימים אשר היה שם ביניהם" וכן פרש"י. אם כן מה תשובה היא זו
למלאכים, שהרי באמת לא אכלו, ורק נראו כאוכלים. ג. ובלאו הכי נמי, כיון
שאברהם ששמר כל התורה הביא להם לאכול, בודאי יש בדבר היתר, ולא
היה להם לחושדו, ואינם צריכים לפקפק במעשיו. ד. מהו אריכות הלשון
בפסוק ז "וְאֵל הַבָּקָר רֵץ אֲבָרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶף וְטוֹב" ולא כתיב בקיצור
"וְאֵל בֶּן הַבָּקָר רֵץ אֲבָרָהָם וַיִּתֵּן אֶל הַנָּעַר". ה. מהו שינוי הלשון דבתחילה
כתיב בקר ואחרי כן כתיב בן בקר. ו. מדוע נתן לנער לשוחטו, ולא קיים
בעצמו מצות שחיטה. ועוד, איך סמך על שחיטת נער.

ונראה, שבאמת לא היה בזה איסור בשר בחלב, כיון שהחלב היה חלב של
בהמה שנמצאה חיה במעי אמה שנשחטה, שהיא בן פקועה, ובהמה
הנמצאת חיה במעי עמה לאחר שחיטת אמה אין צריך לשוחטה, שנתרת על
ידי שחיטת אמה לאכילה. ואיתא בחולין (ק"ג, ב) דחלב בהמה שנחלב
ממנה לאחר שנשחטה מותר בבשר, דרק חלב היוצא מבהמה חיה אסור
בבשר. וכתב בשער המלך הלכות איסורי מזבח (פרק ג הלכה יא), דלכן חלב
של בן פקועה מותר בבשר, כדין חלב היוצא מבהמה שחוטתה כי הבן פקועה
ניתר על ידי שחיטת אמו והרי זה כמו שהוא נשחט, וכדין חלב היוצא אחר
שנשחטה הבהמה. והחלב שנתן אברהם למלאכים, לא היה חלב של בקר,
אלא חלב של בן פקועה, וחלב זה מותר בבשר, הן בבשר של בהמה אחרת,
והן בבשר של הבן פקועה, שאין לחלק בין בקר לבן פקועה בזה, שכיון
שחלב שחוטת מותר, וחלב הבן פקועה הוא חלב של שחוטת, ממילא מותר
לאוכלו עם כל בשר. ובזה מיושב שאלה א' ד' ה' ו' דאברהם רץ אל הבקר,
ולאחר ששחטה מצא במעיה בן בקר רץ וטוב והוא בן פקועה, ונתן לנער
לשחוט הבן פקועה, כי אינו חייב בשחיטה מהתורה רק משום מראית עין
כמבואר ביור"ד סימן יג סעי' ב, ולכן לא היה איסור בשר בחלב.

ובזה מיושב היטב שאלה ב' ג', דהנה הא דבן פקועה אינו צריך שחיטה,
אינו אלא בישראל, דמהתורה ילפינן (חולין סט, א) שכן פקועה מותר
בשחיטת אמו, שנאמר (דברים יד, ו): "וכל בהמה מפרסת פרסה וגו'

ואסור לטמא חולין הטבולין לחלה [עבודה זרה נו, א], לכן שרה
שפירסה נדה לא לשה זה, ודו"ק⁴.

[ג]

⁴ תמצית דבריו: מהו קמח-סולת. ומדוע כתוב לושי. ולמה לא
אכלו העוגות – כיון שמסאה קמח יוצא עשרון סולת מנופה,
שהוא מאכל אדם בריא ליום. ולכן כתוב לושי, שעשרון הוא
שיעור חלה, ובלישה מתחייב בחלה, וכיון שנטמאה אסור לה
ללוש, ולא היה עוגות.

[ג]

⁵ [ג] (ח, ז - ח) (ז) וְאֵל הַבָּקָר רֵץ אֲבָרָהָם וַיִּקַּח בֶּן בָּקָר רֶף וְטוֹב וַיִּתֵּן אֶל
הַנָּעַר וַיִּמְהַר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ: (ח) וַיִּקַּח חֲמָאָה וְחָלַב וּבֶן הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן
לִפְנֵיהֶם וְהָיָה עֹמֵד עֲלֵיהֶם תַּחַת הָעֵץ וַיֹּאכְלוּ ע"כ. איתא במדרש פסיקתא
רבתי (דברים יד, כב. פיסקא כה - עשר תעשר) "כשביקש הקדוש ברוך הוא
לכתוב אותם להם שנית, לא היו המלאכים מניחים אותו, ואומר להם הקדוש
ברוך הוא, אתם הם שמקיימים את התורה, תינוק הגמול בישראל מקיימה
יותר מכם, יוצא מבית הספר, אם היה לו לאכול בשר וחלב איפשר לו לאכול
חלב עד שירחץ ידיו מן הבשר, ואתם, כשנשלחתם אצל אברהם, הביא
לפניכם בשר וחלב כאחת ואכלתם, שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר
אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו" עכ"ל.

[א. ה. מה שכתב רבינו "איתא בפסיקתא רבתי משה חזור להם תשובה"
לשון זה אינו בפסיקתא, ולא במדרש תהילים (מזמור ח') שגם מובא שם
הגדה זו. ולשון "חזור להם", איתא בשבת (פח, ב), אבל התם לא איירי
בענין בשר וחלב].

ויש לדקדק בדברי המדרש: א. כיון שקיים אברהם אבינו ע"ה את כל
התורה, איך נתן להם בשר וחלב, והכשילן לאכול בשר וחלב יחד. ב. הרי
המלאכים לא אכלו, כדאיתא במדרש אגדה: "וכי המלאכים היו אוכלים או
שותים, אלא נראין כאוכלים, ומכאן למדנו שאין משנים מן המנהג,
שהמלאכים שאינם אוכלים ושותים באו אצל בני האדם ונראים כאוכלים,

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

[ז]

(יח, י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלַיךָ כָּעֵת חֲזָה וְהָיָה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ
וְשָׂרָה שְׂמַעַת פֶּתַח הָאֵהָל וְהָיָה אֶחָדֶיךָ:

מדוע הפסיק הכתוב במילים "ושרה שומעת פתח האהלה", ולא כתוב והנה 'בן לשרה
אשתך והוא אחריך'. ועוד קשה, מדוע לא כתוב בלשון נוכח "והוא אחריך"

(יח, י) ושרה שומעת פתח האהלה והוא אחריך. יתכן לדעתך, דכל
זה מדברי המלאך והנה בן לשרה אשתך והוא אחריך. ופירושו, כי

כאוכלים וסומכים עליו שאין בזה איסור בשר בחלב, אם כן הסכמתם
שאברהם דינו כישראל ולא כבן נח אפילו לענין קולא, אם כן הוא כבר
נתקדש בקדושתה, ושליו הוא נוטל.

וכתב הטורי זהב (יורה דעה סימן יג ס"ק ג) בשם הטור דחלב בן פקועה
מותר, ודם בן פקועה אסור, וכתב הט"ז "וצריך לבאר דעתו למה לא יהיה
גם החלב נחשב כחלב עצמה של הבהמה, ונראה דעתו שהדם שבעובר
מתערב עם דם הבהמה עצמה, שהעובר נתהוה ונזון ממנו על כן לא עדיף
מדם הבהמה עצמה" עכ"ל. מבואר שהדם אסור כי הוא נחשב ששייך
לאמה, מה שאין החלב. ולכן גם חלב מותר כחלב, שאינו מתערב עם דם
הבהמה.

⁶ תמצית דבריו: מדוע כתוב שרץ אל הבקר, ואחרי כן כתוב בן
בקר. ואיך נתן להם בשר בחלב, ואיך סמך על שחיטת הנער –
ונראה, שהחלב שנתן אברהם למלאכים, לא היה חלב של בקר,
אלא חלב של הבן פקועה, וחלב זה מותר בבשר, הן בבשר של
בהמה אחרת, והן בבשר של הבן פקועה, שאין לחלק בין בקר לבן
פקועה בזה, שכיון שחלב שחוטא מותר, וחלב הבן פקועה הוא
חלב של שחוטא, ממילא מותר לאוכלו עם כל בשר. ולכן כתוב
דאברהם רץ אל הבקר, ולאחר ששחטה מצא במעיה בן בקר רץ
וטוב והוא בן פקועה, ונתן לנער לשחוט הבן פקועה, כי אינו חייב
בשחיטה מהתורה רק משום מראית עין, ולכן לא היה איסור
בשר בחלב.

[ז]

⁷ [ד] (יח, י) וַיֹּאמֶר שׁוּב אֲשׁוּב אֵלַיךָ כָּעֵת חֲזָה וְהָיָה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ וְשָׂרָה

רבתי משה חזור להם תשובה וכו' הלא אכלתן בשר וחלב אצל
אברהם אבינו וכו', והענין, דאברהם קיים כל התורה כולה, וכפי
הנראה דהבן הבקר היה בן פקועה ושחיטה היתירתו ואין בה
משום בשר בחלב, דחלב שחוטא מותר, ועיין שער המלך, ולכן
על כרחך דיצא מכלל בני נח, דאי לאו הכי אסור עדיין משום בשר
בחלב, ועוד דאין שחיטה מיתירתו והוא אבר מן החי, וכיון דכבר
נתקדש בקדושת התורה, מדוע תצטקו מה לילוד אשה בינינו הלא
שליו הוא נוטל, ועוד יש להאריך על פי דברי הט"ז.

בבהמה אתה תאכלו", לרבות את הולד, שבהמה שבראש הפסוק מוסב על
בהמה שבסופו, והרי זה כאילו כתוב: בהמה בבהמה, אבל בן נח שלא קיבל
את התורה ואסור באכילת אבר מן החי אסור באכילת בן פקועה כשהיא
חיה, ואין שחיטת אמו מיתירתו, אם כן גם חלב בן פקועה אסור בבשר כדין
בשר בחלב, כיון שאינו נחשב כחלב שחוטא, שהשחיטה לא הועילה כלום.
[א. ה. הטעם שבן נח אסור בפקועה נראה פשוט, מפני שבן נח אסור בבשר
מפרכסת, מה שאין כן ישראל מותר בבשר שחוטא מפרכסת, לפיכך הבן
פקועה דחמיר הרבה יותר ממפרכסת אינו מותר בשחיטה. אבל באמת דין
זה הוא מחלוקת בחולין (לג, א) האם אמרינן דליכא מידי דשרי לישראל
ואסור לבן נח, ואף על פי שהרמב"ם פסק דבן נח אסור בבשר מפרכסת
וישראל מותר, מכל מקום הטור (יורה דעה סי' כז) פסק דמותר בן נח בבשר
הבא מן המפרכסת, וכן הכריע הש"ך להלכה (שם ס"ק ב). ונושאי כליו של
הרמב"ם תמהו מאוד מדוע פסק שבן נח אסור במפרכסת, ולהלכה פוסקים
בזה דלא כרמב"ם, עיין ערוך השולחן (יורה דעה סי' כז סעיף ד), לפיכך
כתבתי, שכיון שהיתר בן פקועה חידוש הוא, לפיכך אין לבן נח היתר של
בן פקועה, דרך ישראל שקבלו התורה הותר להם בן פקועה, אבל בן נח
שלא קבלו התורה נשאר להם איסור אבר מן החי בבן פקועה]

והנה אף על פי שאברהם קיים כל התורה היינו לחומרא, אבל לקולא, בדבר
שמותר לישראל ואסור לבן נח, לכאורה לא היה לאברהם להתיר, בתרתי:
בדין בשר בחלב, ובאכילת בן פקועה ללא שחיטה ראויה, והרי בן פקועה
לא ניתן בשחיטת אמו, ודינו כאבר מן החי שצריך שחיטה ראויה, והרי לא
שחט כראוי שנתן לנער לעשותו, אלא על כורחך שכבר נתקדש בקדושת
התורה בפועל ממש, אם כן זכה כבר בתורה, ואינו בא ליטול תורה שלכם,
אלא שליו הוא נוטל, כי קידש עצמו בקדושתה עד שזכה להיות מותר
בקולות שיש לישראל לעומת בן נח, אם כן זכה כבר בתורה, ושליו הוא נוטל
ואינו שלכם. ומה שאמר להם ה' שאתם אכלתם, הכונה שהראו עצמם

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ונתתי לך ולזרעך אחריו (בראשית יז, ז-ח). לכן אמר, שהוא הוא
הבן אשר תוליד שרה יהיה אחריו של אברהם, ובמקומו וממלא

לא אמר המלאך לאברהם שישמעאל לא יתיחס אחריו, ולכן אמר ענין זה
לשרה בלבד. כך נראה לעניות דעתי לבאר שיטת רבינו.

ועל פי זה אפשר ליישב עוד תמיה גדולה, מדוע באמת שלח ה' מלאך
לבשר, שהרי כבר הבטיח ה' ששרה תלד, ואמר לאברהם הזמן שתלד,
כדכתיב (בראשית יז, כא) "וְאֵת בְּרִיתִי אֶקִים אֶת יִצְחָק אֲשֶׁר תֵּלֵד לָךְ שָׂרָה
לְמוֹעֵד הַזֶּה בְּשָׁנָה הָאַחֶרֶת", אם כן מדוע שלח ה' מלאך לבשר לאברהם
שרה תלד לשנה הבאה. ומבואר באור החיים הקדוש, ובמלבי"ם, שבאמת
המלאך נשלח לבשר לשרה, אלא שדיבר בהתחלה לאברהם בלשון נוכח
מפני כבודו, ולבסוף סיים המלאך דבריו, ואמר לשרה "והוא אחריו",
ואברהם לא שמע מה שאמר המלאך לשרה, מהטעם הנ"ל.

ובזה יאירו לנו עוד דבר נפלא, דהנה להלן כתיב (כא, יא) "וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם
גֵּרִשׁ הָאֵמָה הַזֹּאת וְאֵת בְּנָהּ כִּי לֹא יִרְשׁ בֶּן הָאֵמָה הַזֹּאת עִם בְּנֵי עִם יִצְחָק:
וַיֵּרֶעַ הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל אֹדֶת בְּנֹו". ויש להבין במה נחלקו שרה
ואברהם. אבל לאור המבואר אתי שפיר, ששרה שמעה מהמלאך שישמעאל
לא יתיחס אחרי אברהם, לכן אמרה לו שגרש את ישמעאל, כי ישמעאל
יהיה נדחה מפני יצחק, ולא יצחק מפני ישמעאל, אף על פי שישמעאל גדול
ממנו, כיון שרק יצחק יתיחס אחרי אברהם. אבל אברהם שלא שמע זאת
מהמלאך, וה' לא אמר לו שרק יצחק יתיחס אחריו, היה רע בעיניו על
אודות בנו, כי חשב שגם ישמעאל יתיחס אחריו, ושעליו נאמרה ברית בין
הבתרים.

ואז גילה ה' לאברהם שישמעאל לא מתייחס אחריו, כדכתיב (שם, יב-יג)
"וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם אַל יֵרֶעַ בְּעֵינֶיךָ עַל הַנָּעַר וְעַל אִמָּתְךָ כֹּל אֲשֶׁר
תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שָׁמַע בְּקֹלָהּ כִּי בִיצְחָק יִקְרָא לָהּ זֶרַע: וְגַם אֵת בֶּן הָאֵמָה
לְגֹוִי אֲשִׁמְנוּ כִּי זֶרַעָךְ הוּא", כלומר, שמע בקול שרה שנביאה היא ושמעה
מהמלאך שישמעאל לא יתייחס אחריו, כי ביצחק בלבד יקרא לך זרע,
וברית בין הבתרים על יצחק נאמרה ולא על ישמעאל, לכן ידחה ישמעאל
מפני יצחק. ולכן כששמע זאת אברהם, נודרו לקיים מצוות השילוח מיד,
כיון שנודע לו שישמעאל לא מתייחס אחריו, כדכתיב מיד (שם, יד)
"וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בַּבֶּקֶר וַיִּקַּח לֶחֶם וְחֶמֶת מִיֶּם וַיִּתֵּן אֶל הָגֵר שָׂם עַל שִׁכְמָהּ
וְאֵת הַיֶּלֶד וַיְשַׁלְחָהּ", ובבוקר היינו בזריות, שכל זמן שלא ידע זאת, היה רע
בעיניו אודות בנו, שחשב שמתיחס אחריו].

השם יתעלה אמר בעת שמל אברהם והקימותי את בריתי ביני
ובין זרעך אחריו לדורותם וכו' להיות לך לאלקים ולזרעך אחריו,

שְׁמַעְתָּ פֶתַח הָאֵהָל וְהוּא אֶתְרִיו" ע"כ. לשון הכתוב "והוא אחריו" צריך
ביאור. ועיין במפרשים מה שפירשו בזה. ונראה, ד"הוא אחריו" עולה על
הבן שילד, שהבן שילד יהיה מתייחס אחריו של אברהם, ולא ישמעאל.
אלא שיש לדקדק על פירוש זה, מדוע הפסיק הכתוב במילים "ושרה שומעת
פתח האוהל", ולא כתוב והנה 'בן לשרה אשתך והוא אחריו'. ועוד קשה,
מדוע לא כתוב בלשון נוכח "והוא אחריו". ומתורצות הקושיות זו בזו,
דכיון ששרה שומעת פתח האהל, סיים דבריו בלשון נוכח, ואמר לשרה,
שהולד שילד יהיה אחריו של אברהם ולא של ישמעאל.

א. ה. אבל צריך ביאור, מדוע על בשורת הולד דיבר בנוכח לאברהם, "שׁוֹב
אֲשׁוֹב אֵלֶיךָ כְּעַתְּ מִיָּה וְהִנֵּה בֶן לְשָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ", ועל היחוס של יצחק אחריו
של אברהם דיבר לשרה "והוא אחריו". אם המלאך נשלח על ידי הקב"ה
לבשר לאברהם בלבד ולא לשרה, היה למלאך לומר את כל השליחות רק
לאברהם, ואם נשלח לבשר לשניהם היה לו לומר לשניהם את כל הבשורה.
ונראה בזה, דהנה כשהבטיח הקב"ה לאברהם על לידת יצחק כתוב
(בראשית יז, יט-כ) "וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל שָׂרָה אֲשֶׁתְּךָ יִלְדָּת לָךְ בֶּן וְקָרָאתָ אֶת
שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמַתִי אֶת בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזֶרְעוֹ אֲחֵרִיו: וְלִישְׁמַעְאֵל
שְׁמַעְתִּיךָ הִנֵּה בְּרִיתִי אִתּוֹ וְהַפְרִיתִי אֹתוֹ וְהַרְבֵּיתִי אֹתוֹ בְּמֵאד מְאֹד שָׁנִים עָשָׂר
נָשִׂאִם יוֹלִיד וְנִתְּתִיו לְגֹוִי גָדוֹל".

הנה לא כתוב בפסוק שיצחק בלבד מתייחס אחרי אברהם, אלא שה' הבטיח
שיהיה לו ברית עם יצחק ולזרעו אחריו של יצחק, ואצל ישמעאל אין ברית
זו. והנה בברית בין הבתרים ביקש אברהם שזרעו ירשנו, כדכתיב (לעיל
טו, ג) "וַיֹּאמֶר אַבְרָם הֵן לִי לֹא נִתְּתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן בִּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי".
והבטיחו ה' שזרעו ירשנו, כדכתיב: "וְהִנֵּה דָבָר ה' אֵלָיו לֵאמֹר לֹא יִירָשְׁךָ זֶה
כִּי אִם אֲשֶׁר יֵצֵא מִמֶּעֶיךָ הוּא יִירָשְׁךָ: וישמעאל יצא ממעיו לאחר ברית
בין הבתרים, ובישמעאל נתקיימה לכאורה ההבטחה של ברית בין הבתרים,
אלא שלאחר מכן ציוה ה' לאברהם שימול עצמו, ואמר לו שיהיה לו בן
משרה, ולא אמר לו ה' שרק יצחק יתייחס אחריו, ולאחר זמן התברר שברית
בין הבתרים על יצחק נאמרה, דהיינו (שם, יג-יד) "וַיֹּאמֶר לְאַבְרָם יָדַע תֵּדַע
כִּי גֵר יִהְיֶה וְזָרַע בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעַבְדוּם וְעָנוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה: וְגַם
אֵת הָגֹוִי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֲנִכִּי וְאַחֲרָי כֵּן יֵצְאוּ בְּרַכָּשׁ גָּדוֹל".

והטעם שלא אמר ה' לאברהם שישמעאל לא יתייחס אחריו, ידוע לה' בלבד.
ואולי מפני אהבתו של אברהם לישמעאל, לא רצה שירחיקו ממנו. לפיכך

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ובל"ב מידות? דרבי אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי פירש כן קרא ונר אלקים טרם יכבה, ושמואל שוכב בהיכל ה', שהוא סדר המקרא, ונר ה' טרם יכבה בהיכל ה', ושמואל שוכב. וכן פרש"י בפרשת ואתחנן (דברים ה, ה) על קרא דלא עליתם בהר לאמר, עיין שם¹⁰. וכיוצא בזה רבות, ודו"ק¹¹.

שגיירה אברהם ונשאה לאשה כדן. [ועיין בספר יפה תואר על בראשית רבה שם. שו"ת "יביע אומר" חלק ח' חושן משפט סימן ט, ג. ועוד] ולפי זה, אברהם לא נשא שפחה וישמעאל מתייחס אחריו, ומה שאמר המלאך שאינו מתייחס לאברהם, אין הכונה ליחוס הפשוט, שנחשב בנו, אלא ליחוס שימשיך את דרכו, וירש את ארץ כנען, ונבואת ברית הבתרים תהיה עליו וכו', אבל יחוס הפשוט שיהיה נקרא בנו גם ישמעאל נקרא בנו, ולכן כתב המשך חכמה לעיין בגמרא יבמות, ששם מצאנו יסוד זה של יחוס אחריו אינו בשפחה, לפיכך אף על פי שהגר לא שפחה היתה, מכל מקום אין חשיבות בנה כיצחק שנולד משרה, אבל זו ראייה ממש. ואין לי ספק שזה עומק כונתו. בס"ד ושוב נראה לי שזה טעות, שהרי רבינו כתב בפירושו "מה שאין כן ישמעאל ובני קטורה הם אינם אחריו, כי הוא בן האמה (בראשית כא, יב), והמה בני הפלגשים (כה, ו)", וזה שלא הביא את זה בתחלה דרך הוא דרכו].

⁹ ז"ל משנת רבי אליעזר (פרשה ב עמוד 39) "לב. ממוקדם ומאוחר שהוא בענין כיצד. ונר אלהים טרם יכבה, ושמואל שוכב, בהיכל ה'. והלא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד, שנאמר ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי וגו', ומה ת"ל ושמואל שוכב בהיכל ה'. אלא מוקדם הוא, ונר אלהים טרם יכבה ושמואל שוכב במקומו. כיוצא בו עיני ה' אל צדיקים, פני ה' בעשי רע, צעקו וה' שמע, מוקדם הוא" ע"כ.

¹⁰ ז"ל הכתוב "אָנְכִי עֹמֵד בֵּין ה' וּבִינֵיכֶם בְּעֵת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת דְּבַר ה' כִּי יֵרָאֶתֶם מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עֲלִיתֶם בְּהָרָא לְאָמֹר". ופרש"י "לאמר - מוסב על (פסוק ד) דבר ה' עמכם בהר מתוך האש לאמר אנכי ה' וגו', ואנכי עומד בין ה' וביניכם" עכ"ל.

¹¹ תמצית דבריו: "הוא אחריו" עולה על הבן שילוד, שהבן שילוד יהיה מתייחס אחריו של אברהם, ולא ישמעאל. אלא שיש לדקדק על פירוש זה, מדוע הפסיק הכתוב במילים "ושרה שומעת פתח האוהל", ולא כתוב והנה 'בן לשרה אשתך והוא אחריו'. ועוד קשה, מדוע לא כתוב בלשון נוכח "והוא אחריו".

מקומו, ומתייחס אחריו. מה שאין כן ישמעאל ובני קטורה הם אינם אחריו, כי הוא בן האמה (בראשית כא, יב), והמה בני הפלגשים (כה, ו) [ועיין יבמות סוף נושאין על האנוסה (ק, ב)⁸]. רק שאם כן, היה צריך לאמר והוא אחריו, שדיבר לאברהם בנוכח, לכן הפסיק המאמר ושרה שומעת פתח האוהל, ודבר המלאך במכוון שתשמע שרה, ולנוכח שרה סיים והוא אחריו.

⁸ [א. ה. ז"ל הגמרא "גבי אברהם דכתיב להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו (בראשית יז, ז), התם מאי קא מזהר ליה רחמנא, הכי קאמר ליה, לא תנסב עובדת כוכבים ושפחה, דלא ליזיל זרעך בתרה". פירוש, לפני כן מפרש הש"ס דהיכא דכתיב לזרעו אחריו, היינו שיהיה הזרע מתייחס אחריו, ולפי זה מקשה מה הזהיר ה' את אברהם שיהיה זרעו מיוחס אחריו, ומבאר הש"ס שהזהירו שלא ישא שפחה וגויה, כדי שבניו לא יתייחסו אחריו. הנה מבואר שישמעאל שהיה בן שפחה לכאורה שהרי לא נשתחררה, כדכתיב לאחר שלקחה אברהם לאשה (בראשית טז, ו) "וַיֹּאמֶר אַבְרָם אֶל שָׂרָה הִנֵּה שָׂפְחָתְךָ בְּיָדְךָ עֲשִׂי לָהּ הַטּוֹב כְּעֵינֶיךָ וְהַעֲנֵה שָׂרָה וְתִבְרַח מִפְּנֵיהָ". ואף על פי דכתיב (טז, ג) וַתִּקַּח שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָם אֶת הַגֵּר הַמִּצְרִית שָׂפְחָתָהּ מִקֶּץ עֶשְׂרִים שָׁנִים לְשָׁכַת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַתֵּלֶךְ אִתּוֹ לְאִשָּׁה לֹא אִשָּׁה", אין הכונה ששחרה אותה, אלא נתנה לאברהם כאשה לעיני אישות, אבל נשארה שפחתה, אם כן ישמעאל אינו מתייחס אחריו אברהם. זה לכאורה כונת רבינו.

אבל באמת על כורחך אין זה כונתו, דהנה לשון רבינו צריך ביאור, שהרי מגמרא זו מבואר שישמעאל אינו מתייחס לאברהם, שכן שפחה הוא, אם כן מדוע לא הביא גמרא זו ליסוד דבריו, ובראש דבריו, ורק ציוה לעיין ביבמות, הרי גמרא זו היא ראייה מוחלטת לכל מה שמבאר כאן.

אבל באמת כבר ביארנו לעיל שאברהם לא ידע שישמעאל לא מתייחס אחריו, רק כשאמר לו ה' לאחר מכן, אבל כשציוהו ה' על הברית לא ידע שישמעאל לא מתייחס אחריו, ולכן המלאך אמר רק לשרה שישמעאל אינו מתייחס אחריו אברהם. ולפי זה יש לתמוה, הרי פסוק זה "להיות לך לאלהים ולזרעך אחריו" נאמר כשציוהו ה' למול, וכבר אז אמר לו ה' שבנו משפחה אינו בנו, אם כן כבר ידע אברהם שישמעאל אינו מתייחס אחריו.

אבל באמת לא קשיא מידי, דכבר ידועים דברי המדרש רבה (לך לך פרשה מה, ג) "ותתן אותה לאברהם אישה ולא לאחר, לאשה ולא לפילגש". מבואר שהגר לא היתה שפחה כשנשאה אברהם. וכן כתב בפרי מגדים אורח חיים (משבצות זהב סימן קפ"ו) דישמעאל היה בנו ממש ומתייחס אחריו, כיון

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז' תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

כו, ה). הוא, מפני שאברהם העמיד את ישמעאל להיות שלא תתיחד שרה עם המלאך, ולכן כתוב וישמור, שזהו סייג לתורה. ולפי הגירסא קיים, אתי שפיר טפי, שקיים הוא מונח על הסייגים והגדרים שעשה אברהם למצוות התורה. וזהו (שם) עקב אשר שמע בקולי, לקיים את המצוה כראוי, וישמור משמרת, שעשה משמרת למשמרת, וכמו שדרשו, ושמרתם את משמרת בפרק ב' דיבמות (כא, א), יעויין שם. וזה שדייק שעשה אברהם כו' עד שלא ניתנה, דהיה אז אינו מצווה ועושה, ולא תקיף יצרו כמו המצווה ועושה, כמו שאמרו (קידושין לא, א) גדול

אברהם בקלי וישמור משמרת מצינו חקוטי ותורת, דלכאורה היה יכול לכתוב בקיצור, עקב ששמר משמרת כו', ומהו כפל הלשון "שמע בקולי" וישמור משמרת כו'. ולהנ"ל אתי שפיר, דשמע בקולי היינו המצוות ממש, וישמור, היינו שעשה שמירה להם. נאחרי כן מסיים הכתוב שקיים ועשה שמירה על הכל, הן למצוות שהם שכליות, הן לחוקים שהם חוק בלא טעם, והן לתורות שהוא לימוד התורה]. דלשון שמרו הוא משמרת למשמרת, כמו שדרשו חז"ל ביבמות (כא, א) ששניות לעריות אסורות, מדכתיב (ויקרא יח, ל) וישמרתם את משמרת. [א. ה. וכתב לעיין שם, כיון שמבאר הש"ס שם משמרת שעשו חז"ל היא למנוע לעבור העבירה עצמה של התורה, וז"ל הגמרא "אמר רב אשי משל דר' אושעיא למה הדבר דומה, לאדם משמר פרדס, משמרו מבחוץ כולו משתמר, משמרו מבפנים שלפניו משתמר שלאחרי אינו משתמר, והא דרב אשי בדווא היא, התם שלפניו מיהא משתמר, הכא אי לאו שניות פגע בערוה גופה].

ועל פי זה מיושב עוד דקדוק בדברי חז"ל, דקתני (קידושין, שם) "מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה כו'", והרי הוא דבר ידוע שאברהם אבינו לא היה במתן תורה, ומה שקיים היה לפני מתן תורה, ומדוע דקדקו חז"ל לומר שקיים לפני מתן תורה. אבל לאור המבואר דעיקר כונת חז"ל היא על שעשה משמרת למצוות התורה, יתיישב היטב, דהנה אמרו חז"ל (קידושין לא, א ובתוס' שם) שמי שאינו מצווה ועושה, אין יצרו גדול לעבור על התורה, אם כן אינו צריך לעשות משמרת שלא יעבור על התורה שהרי אין יצרו גדול. ולזה אמרו חז"ל, שאברהם היה גדול כל כך, שאפילו שלא היה מצווה ועושה, שהיה לפני מתן תורה, גם כן עשה משמרת שלא יעבור על התורה, ונלמד מאברהם אלינו, שאנו מצוויים ועושים, וגדול יצרינו, שצריך לעשות משמרת למשמרת.

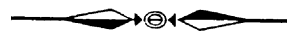
[ה]

(יח, י) ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך וישמע שמת פתח האהל והוא אחריו:

מה הפירוש והוא אחריו לפי המדרש

והוא אחריו. במדרש¹² (בראשית רבה מח, טז), זה ישמעאל, מפני היחוד. בזה פירשתי מה דבסוף פרק עשרה יוחסין (קידושין פב, א), בתר דמסיים כל הלכות יחוד, מביא מצינו שעשה אברהם אבינו כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר וישמור (בראשית

ומתורצות הקושיות זו בזו, דכיון ששרה שומעת פתח האהל, סיים דבריו בלשון נוכח, ואמר לשרה, שהולד שיוולד יהיה אחריו של אברהם ולא של ישמעאל.

[ה]

¹² [ה] (יח, י) ויאמר שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך וישמע שמת פתח האהל והוא אחריו ע"כ. פשט הכתוב "והוא אחריו" צריך ביאור. ובבראשית רבה (פרשה מח סימן טז) אמרו חז"ל "והוא אחריו, זה ישמעאל, והוא אחריו, מפני היחוד" ע"כ. מבואר שאברהם העמיד את ישמעאל אחרי המלאך שלא יתייחד עם שרה. ועל פי זה מיושב הא דתנן בסוף קידושין (פב, א) לאחר דקתני כל דיני יחוד, מסיימת המשנה וז"ל: "מצינו שעשה אברהם אבינו את כל התורה כולה עד שלא ניתנה, שנאמר (בראשית כו, ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי, וישמור משמרת, מצותי חוקותי ותורותי", וצריך ביאור, מה ענין זה שייך לדיני יחוד. אבל לפי המדרש, הוא מבואר דכיון שמצינו שאברהם נזהר מיחוד, והעמיד את ישמעאל אחריו כדי שהמלאך לא יתייחד עם שרה, לפיכך מסיימת המשנה באברהם אבינו שעשה משמרת לתורה ביחוד, והוא נלמד מהלשון "וישמור", שמשמעו שעשה סייג לתורה.

והנה לשון עשה כל התורה, משמע שעשה המצוות של התורה, ולא משמע שהוסיף עליהם משמרת למשמרת, אבל לפי הגירסא המובאת בשינויי נוסחאות במשניות, דקתני "קיים", משמעו שעשה מעשים לקיים את התורה שלא יעברו עליה, והיינו משמרת למשמרת.

על פי זה מבואר לשון הכתוב באברהם (בראשית כו, ה) "עקב אשר שמע

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

ואחרי יראתו את אלקים, עדיין לא השיג שמפני מורא השם יתברך צריך לסור מרע ולהיות ישר, ולכן היו לו תוארים אחרים לבד יראת השם יתברך. אבל באברהם שהיה השגתו תכלית השגת הנבראים, וכמו שאיתא בספרי, ויבוננוהו מאברהם, שהשיג מעצמו כל התורה כולה, ומסיבת מורא השם יתברך היה סר מרע וישר ותמים וכליל השלמות, ואוסם כל החמודות הכל ממה שהבין רצון השם יתברך התמימה, ומיראתו מפניו, עשה זה על הצד המיוחד והנפלא, ודו"ק¹⁵.

[ז]

(יח, יג) ויאמר ה' אל אברהם למה זה צחקת שרה לאמר האף

בספרי, (ספרי דברים פרשת האזינו פסקא שיג) וז"ל "ויבוננוהו, עד שלא בא אברהם אבינו לעולם כביכול לא היה הקדוש ברוך הוא מלך אלא על השמים בלבד שנאמר (בראשית כד ז) ה' אלהי השמים אשר לקחני, אבל משבא אברהם אבינו לעולם המליכו על השמים ועל הארץ כענין שנאמר (בראשית כד ג) ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ". ע"כ.

שהשיג מעצמו כל התורה כולה, ומסיבת מורא השם יתברך היה סר מרע וישר ותמים וכליל השלמות, ואוסם כל החמודות הכל ממה שהבין רצון השם יתברך התמימה, ומיראתו מפניו, עשה זה על הצד המיוחד והנפלא, וזה כונת חז"ל גדול מה שנאמר באיוב שנאמרו לו הרבה תוארים יותר מאברהם, וזה מחמת גדלותו של אברהם, שלא היה צריך שום סיבה לעבוד את ה' בכל הענינים, מלבד שהיה ירא ה'.

¹⁵ תמצית דבריו: אמרו חז"ל גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, ובאיוב כתיב איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע, וכונתם שאברהם עשה הכל מחמת יראת ה', ומסיבת מורא השם יתברך היה סר מרע וישר ותמים וכליל השלמות, ואוסם כל החמודות הכל ממה שהבין רצון השם יתברך התמימה.

[ז]

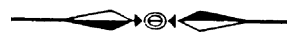
המצווה ועושה כו' והיה עושה סייגים, כל שכן עכשיו שאנו מצוים, דתקיף יצרו, כל שכן שצריך סייג לתורה, ודו"ק¹³.

[ו]

מדוע גדול מה שנאמר אצל איוב מאברהם

והנה¹⁴ אמרו חז"ל (בבא בתרא טו, ב) כי גדול הנאמר באיוב יותר מאברהם, דאילו באברהם כתוב עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה (בראשית כב, יב), ובאיוב כתיב (א, א) ירא אלקים תם וישר וכו'. והביאור פשוט, כי הירא מפני אביו, ורוצה למלא רצון אביו מפני יראתו, אם השגתו שלמה, ומשגת דעת אביו, מבין, מה שאביו יתענג מזה, זה עושה, ומה שלא יתענג, ואדרבא יקפיד עליו, זה אינו עושה, נמצא כי הוא מסיבת יראתו, עושה מה שמשיג ברצון אביו. והנה איוב היה דל ההבנה בידיעת דרכי השם יתברך,

¹³ תמצית דבריו: המדרש מפרש ד"הוא אחריו", היינו ישמעאל, שאברהם העמידו אחרי המלאך שלא יתיחד עם שרה, ולכן בסוף קידושין לאחר דיני יחוד קתני דאברהם קיים כל התורה, היינו דיני יחוד.

[ו - המשך]

¹⁴ [ו - המשך] על פי המבואר בגדלותו של אברהם שעשה משמרת למצוות שלא יעבור עליהם, אף על פי שלא היה מצווה ועושה, מבואר בדרך נפלאה דברי חז"ל. דו"ל (בבא בתרא טו, ב) "א"ר יוחנן גדול הנאמר באיוב יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה, ובאיוב כתיב איש תם וישר ירא אלהים [וסר מרע]" ע"כ. והנה דברי חז"ל צריכים לימוד, דמי לנו גדול מאברהם אבינו בהשגתו את ה' יתברך. ואיך אפשר לומר שאיוב היה גדול מאברהם אבינו.

אבל כונת חז"ל, דהנה אברהם אבינו כיון שהיה ירא את ה', השיג ברוחב בינתו מה הוא רצון ה', ממה הוא מתענג, ועל מה הוא מקפיד, לכן כל מה שהיה עושה, היה מחמת דבר אחד בלבד: יראת ה'. אבל איוב שלא השיג שמפני מורא ה' צריך להיות סור מרע, לכן היו לו תוארים אחרים מלבד מורא ה', כי לא משיג מחמת היראה בלבד לסור מרע, אלא היה סר מרע מחמת שהיה ישר וכו', אבל אצל אברהם שהבין לעשות סייג למצוות התורה "אבל באברהם שהיה השגתו תכלית השגת הנבראים, וכמו שאיתא

משך חכמה

פרשת וירא פסקא א - ז - בשורת לידת יצחק

מאת הגה"ק רבי מאיר שמחה הכהן זצוק"ל מדווינסק

בעל מחבר ספר "אור שמח" על הרמב"ם

עם ביאור בינת החכמה - מאת יצחק בירך דסקל

גליון מס' ז תשפ"ו טל: 03-5740046 מייל: y.b.daskal@gmail.com כל הזכויות שמורות ©

אַמְנָם אֶלֶד וְאַנִי זְקֵנְתִּי:

מדוע על אברהם לא הקפיד ה' שצחק ורק על שרה הקפיד והרי גם אברהם צחק

(יג) למה זה צחקה שרה. הנה רבינו¹⁶ הרמב"ם בפירוש המשנה (הקדמה לפירוש משניות) ובחיבורו (הלכות יסודי התורה י, ד) כייל לן כי הנאמר מפי השם יוכל להשתנות על ידי השתנות המקבלים, לכן פחדו שמא יגרום החטא (ברכות ד, א). אבל

הנאמר לנביא לא יוכל להשתנות. לזאת, כאשר אמר השם לאברהם ויצחק בלבן הלבוש מאה שנה יולד, משום שיוכל להשתנות, אבל שרה, אחרי ששמעה כבר מפי אברהם אשר הוא אצלה הוא כאילו שמעה מפי נביא, כאשר קרא שמה שרה, שנאמר לו כל זה ביחד, ותצחק, לכן אמר, למה זה צחקה שרה וכו', דהלא הנאמר מפי נביא לטובה לא יוכל שוב להשתנות עוד, והבן¹⁷.

לטובה לא יכול להשתנות, שאם ישתנה אין לבדוק מי הוא נביא אמת, [אבל לרעה יכול להשתנות אם יחזרו בתשובה], אבל מה ששומע הנביא מפי ה' בעצמו יכול להשתנות, כי הנביא בעצמו יודע האמת ששמע מפי ה'.¹⁷ **תמצית דבריו: על אברהם לא הקפיד ה' שצחק, כיון שמה ששומע הנביא מפי ה' יכול להשתנות מחמת החטא, אבל לא מה ששומע מפי נביא, ושרה שמעה מאברהם שהיה נביא.**

¹⁶ [ז] (יח, יג) "וַיֹּאמֶר ה' אֶל אַבְרָהָם לְמָה זֶה צָחָקָה שָׂרָה לֵאמֹר הֲאֵפֶן אֶמְנָם אֶלֶד וְאַנִי זְקֵנְתִּי" ע"כ. יש לדקדק, מדוע הקפיד ה' על שרה שצחקה, ולא האמינה שתלד, ועל אברהם שגם לא האמין לא הקפיד, דכתיב (יז, טז-יז) "וַיְבָרְכֵהוּ אֱתָהּ וְגַם נָתַתִּי מִמֶּנָּה לָךְ בֶּן וַיְבָרְכֵהָ וְהָיְתָה לְגוֹיִם מְלָכִי עַמִּים מִמֶּנָּה יִהְיוּ: וַיִּפֹּל אַבְרָהָם עַל פָּנָיו וַיִּצְחָק וַיֹּאמֶר בְּלִבּוֹ הֲלִבָּן מֵאָה שָׁנָה יוֹלֵד וְאִם שָׂרָה הִבְתָּ תִשָּׁעִים שָׁנָה תֵּלֵד". ונראה, דאברהם ששמע מפי ה' צחק, כי חשש שמא יגרום החטא, שמה ששומע נביא מפי ה' יכול להתבטל מחמת החטא, אבל שרה שמעה מפי נביא, דהיינו אברהם, אין יכול להשתנות הנבואה, כמבואר ברמב"ם (יסודי התורה י, ד), שמה ששומע מפי הנביא